

1854-1920

A. Macedonski

ALEXANDRU
MACEDONSKI

OPERE

Ediție în două volume

2

PROZĂ. DRAMATURGIE.
PUBLICISTICĂ

Ediție de Paul CERNAT

CUPRINS

PROZĂ

Din volumul THALASSA. MAREA EPOPEE (1916)

Noaptea de argint	6
Zile de aur	15
Eros	22
Epoda roșie	27
Priap	33
Erebos	37
Pronaos	43
Cimpoi și Tibicine	46
Grijania de foc	54
<i>Dies irae</i>	57
Împărtașania din urmă	63
<i>Ultra coelos</i>	66

Din volumul CARTEA DE AUR (1902)

Zi de august	70
Soare și grâu	79
Pe drum de poștă	80
Moară pe Dunăre	91
Pomul de Crăciun	92
Trecerea Oltețului	95
Caii negri	96
Din carnetul unui dezertor	98
Între cotețe	102
O noapte în Sulina	115
Pădurea Ulmilor	117
Masca	119
Nicu Dereanu	120
Cometa lui Odorescu	131
Palatul fermecat	134
Dramă banală	136
Bariera Șimnicului	143
Scrisoarea de la Dumnezeu	145
Casa cu no 10	147
Nuvelă în scrisori	149

Năluci din vechime

Pitarul	152
Baba-Cloanța	153
Cănărița	154
Căpitanul de poștă	155
Ceaușul	157
Surugiul	158
Verigă-Țiganul	159
Isprăvnicelul	164
Cămătarul	166

Din PERIODICE

Pe Dealul Spirei	168
Paște	170
Contele de cinci centime	171
Cel de pe urmă Obrenovici	173
Maestrul din oglindă	177
Ouă de Paști	179
Bucureștii lalelelor și ai trandafirilor. Oraș al bucuriei	183
Oceania-Pacific-Dreadnought	187
Ziua unei fete vrednice de lumea nouă	192
Ziua unui funcționar mijlociu	194
Visele hașșului	195

Poeme în proză

Cei doi îngeri	198
Sora de caritate	199
Poema poemelor	199
Pe țărmul mării (Idilă)	200
Întristare	201
La... ..	201
Către poezie	202
Inima moartă	202
Jale	203
Dreapta și stânga lui Dumnezeu	203
Cântecul prozei	204

DRAMATURGIE

Moartea lui Dante Alighieri	208
-----------------------------------	-----

Cronică	272
Despre logica poeziei	274
Despre poemă	283
Despre stil (I–III)	293
Fondul și forma	298
Poezia viitorului	298
Despre poezie	299
Simțurile în poezie	301
În pragul secolului	303
Capitole filosofice (I–III)	307
Cugetări (I–IV)	313
Mișcarea literară în cei din urmă zece ani (1868–1878)	314
Evoluțiunea limbii române	338
Despre frumos	351
Sufletul și viața viitoare	360
Viața și moartea	375
Moldovenii	376
În prețuia celeilalte Românie	377
Ziua cea mare	378
Cei de azi sau cei de mâine?	378
NOTE ȘI COMENTARII	380
ICONOGRAFIE	389

ÎN COLECȚIA „MOȘTENIRE” AU APĂRUT:

- Petre V. ȘTEFĂNUCĂ. Folclor și tradiții populare. Ediție în 2 volume (1991)
 Dimitrie RALET. Scrieri alese (1991)
 Iacob NEGRUZZI. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1992)
 Alexandru VLAHUȚĂ. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1992)
 Ioan SLAVICI. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1993)
 Ion NECULCE. Cronica copiată de Ioasaf Luca (1993)
 Alexei MATEEVICI. Opere. Ediție în 2 volume (1993)
 Constantin STAMATI. Scrieri (1993)
 Barbu DELAVRANCEA. Opere alese. Ediție în 2 volume (1994)
 Liviu REBREANU. Opere. Ediție în 2 volume (1994)
 Octavian GOGA. Opere (1994)
 Lucian BLAGA. Opere. Ediție în 2 volume (1995)
 Vasile BOGREA. Opere alese (1998)
 Petre V. ȘTEFĂNUCĂ. Scrieri. Datini și creații populare (2008, 2021)
 Gheorghe V. MADAN. Scrieri. Ediție în 2 volume (2011)
 Ion BUZDUGAN. Scrieri. Ediție în 2 volume (2014)
 Dumitru C. MORUZI. Scrieri. Ediție în 2 volume (2014)
 Leon DONICI. Scrieri. Ediție în 2 volume (2015)
 Alecu RUSSO. Opere (2015)
 Ion Luca CARAGIALE. Opere. Ediție în 3 volume (2015)
 Magda ISANOS. Scrieri (2016, 2017, 2020, 2021)
 Constantin NEGRUZZI. Opere. Ediție în 2 volume (2017)
 Dumitru IOV. Scrieri. Ediție în 2 volume (2017)
 Andrei CIURUNGA. Scrieri (2018)
 Nicolae BĂLCESCU. Opere. Ediție în 2 volume (2018)
 Alexandru ROBOT. Scrieri. Poezie. Proză. Publicistică. Eseu (2018)
 Alexandru ROBOT. Scrieri. Eseu. Publicistică. Cronici. Interviu (2019)
 Alecu DONICI. Opere. Fabule. Poezii. Traduceri (2019)
 Dimitrie BOLINTINEANU. Scrieri. Ediție în 2 volume (2019)
 Ion Heliade RĂDULESCU. Opere. Ediție în 2 volume (2020)
 Mateiu I. CARAGIALE. Opere (2020)
 Mihail KOGĂLNICEANU. Opere (2020)
 Alexandru ODOBESCU. Scrieri (2021)
 Sergiu Matei NICA. Scrieri. Ediție în 2 volume (2021)

Din volumul
THALASSA. MAREA EPOPEE
(1916)

NOAPTEA DE ARGINT

Fluturi cu aripi albe, luntrea cu pânzele întinse aluneca între cerul albastru și culoarea adâncă a mării și se apropia de coastele stâncoase lustruite de talazuri.

Insula, pisc de munte vărsat deasupra valurilor de iadul flăcărilor lăuntrice ale prefacerilor pământeste, sângera sub izbucnirile solare ale apusului. Suprafața șeasă a ei, largă cât o bătătură de curte și înecată de ierburi uriașe printre care se târa o mulțime de șerpi de apă, se uita de sus – clipitoare de străluciri – peste nemărginirea pustie a valurilor.

Farul din mijloc, alb între clădiri mărunte, cazărmi de odinioară ale garizoanei musulmane, răsfângea în lumina ochiului său de ciclop discul de aur fulgerător ce se prăvălea în mare.

Dar luntrea dănțuitoare pe valuri scurte mergea când încoa, când încolo, făcea – după cum zic marinarii – „volte în vânt”.

O dibace mânăuire a pânzelor o repezi pe creștetul unui val și o alătură teafără de stâncă.

Nălucă se ivi atunci, de-a lungul poteci urcătoare, sprintenul băiețandru care sărise din luntre și bronzul unui păr creț, dar scurt, marmora penthelică a unui gât apolonian scăpărară în soare, răspândind împrejur un farmec levantin de senzualism tulburător, pe când marea urma să se macine între stâncile ascuțite.

Acest copilandru – slujbaş nou al Comisiunii europene pentru îngrijirea farului –, ajuns în culmea insulei, se opri...

Era al lui Ostrovul-Șerpilor!

¹ *Insula Șerpilor* este o stâncă/insulă din Marea Neagră care aparține Ucrainei. Ea se găsește în Marea Neagră, la 45 km de țărmurile României și Ucrainei.

Și el își umflă plămânii cu aerul viu al mării, luă din ochi împrejurimea în stăpânire, jucă iarba sub picioare.

Dar miresmele leșinatoare ale ierbeii strivite se ridicară și-l înfășurară cu blândețea dulceagă a cloroformului. O moliciune îl șovăia. Pământul se clătina sub picioarele lui ca sub ale unui om beat și, fără să vrea, așternu pe ierburile moi plasticitatea corpului său de spartan.

Dogoreala stâncii ce înmagazinase o parte a căldurei amiazului începu însă să-l apese cu o abstragere de timp și loc. Cu câte cinci simțurile istovite, cugețările i se nimiceau, și el se cufundă în nespuse de înalta mulțumire a neființei.

Cu toate aceste, undele de mișcări nevăzute ale florilor și ale plantelor ce întocmesc mirosul se amestecau cu ale izmei sălbatice – unde redătătoare de viață –, iar animalul omenesc, a cărui funcțiune încetase o clipă, reluă conștiința eului.

Amurgul lărgea suflarea zării. Aprigă și sărată, ea îi umplea pieptul. Mișcări lenevoase îi încordau mușchii, ce, precumpănitori, i se redeșteptau înainte chiar ca omul sufletească să fi reintrat în normele lui. Dar acest fenomen da naștere altuia, reînvia simțirea pipăitului, și pierderea cunoștinței, în care el fusese azvârlit din pricina unei prea mari cheltuieli de fluid nervos, se desființa. Pielea de pe brațele și gâtul lui tresărea sub răcoarea serei, porii i se broboneau, vocea mării îi reintra în auz.

Deschise ochii.

Cerul, stins de lumina zilei, plutea stelar în maiestatea nepriceputei lui veșnicii.

Înnegurat, luciul apei se mișca săpat de valuri dese.

Sufletul puternic al nopții le ridica răzvrătite.

Farul, schinteiător prin grija vechiului paznic, le trăsnea însă, cu razele lui, din înălțime. Și din două părți deodată, zona roșie a luminei sinistre le sângera.

Redat realității, tânărul sta înmărmurit în fața priveliștii. Simțirea solemnă a pustietății i se așeza în suflet.

Crescut în voia întâmplării, poezia asiatică a plinului Orient, în unele clipe, îl covârșea. Poet al timpilor dintâi, el – de copil – cântase soarele, luna și stelele. Mai târziu, când preotul cucernic – singurul chip ce fusese mai stăruitor în mintea lui din prăpastia trecutului, și ce se desprindea în trăsuri încă puternice de pe întunecoasa urzeală a copilăriei lui –, când acest preot îl învăța scrierea și citirea, bucuria lui nu era în jocuri. Rătăcitor pe stradele Smirnei¹ – oraș în care se deșteptase la viață –, priveliștea ce-l ademenea era a valurilor.

¹ Izmir, numele modern al orașului ce a fost în trecut cunoscut ca *Smirna*, este al treilea oraș ca mărime al Turciei, având o populație de aproximativ 3 milioane de locuitori. Situat pe coasta egeeană, reprezintă al doilea mare port al Turciei.

Și acolo, în fața lor, cu pulpele și pieptul gol, se lungea pe nisipul cald. Camarazii lui de soartă, flori ca și dansul răpite de vântul întâmplărei din tulpini necunoscute, dacă voiau să-l afle, știau unde să alerge. Dar ei, mai des, se arătau zadarnic. Petrecerile nu-l târau în vârtejurile lor decât dacă obosea să deslușească, în foi smulse ghearelor școlărești, trunchiări din *Iliada*, sau siracuziacele dragosti ale bacilor lui Teocrit¹. Uneori, ce-l ferma era istoricele povestiri. A lui Xenofon², mai cu seamă, cu strigătul ei de „Thalassa!³ Thalassa!” – strigăt ce izbucnise la vederea mării din cele zece mii de piepturi ale ilustrei rămășiți de oaste –, cânta – în mintea copilă – ca o harpă. El se credea acolo printre acei vestiți luptători și, uitându-se la mare, ca și ei striga: „Thalassa! Thalassa!”

Ochii i se muiau atunci de lacrimi, și sub zdrențele pe care soarele i le sufla cu aur el simțea că-i crește o inimă atică. Un grai sfânt, al cărui rost nu-l pricepea, i se urca pe buze. Cu toate acestea, el nu izbutea să întrupeze, cu cuprinsul lui, nepieritoarele flori ale meșteșugirei cuvântului. Dintre ai săi, mai mulți, deteră peste el, pe țărnul de argint, cu brațul întins asupra albăstrimei înaltelor ape. Privirile lui, cu toate că nu-și pierdeau puterea, nu mai aveau decât vederi lăuntrice. Și pe când, aprinsă de soare, unda leneșă i se prelingea pe eleganța sculpturală a gleznelor, mișcări tainice îi furau sufletul, învârtejindu-i-l într-o zare plină cu clipirile unei lumi nehotărâte.

Trăia extazuri înalte într-o adâncime fără fund de vieți mai trăite. De cum însă cerca să limpezească amețitorul amestec, valuri de întuneric îi înăbușeau mintea, și dintr-odată – fără ca cel puțin să știe cum s-a înapoiat de pe cea lume – se pomenea pe țărnm, cu soarele în el și deasupra lui.

Iar vorbele ce-i pâlpaiau pe buze, de câte ori se dezrobea de acele ciudate stări sufletești, cuvintele ce-i veneau în minte erau tot cele silabisite în vechiul povestitor, și pe care, ca fiind prin înțelesul lor ale mării, copilul i le retrimetea ei.

¹ *Teocrit* (greacă: Θεόκριτος) (c. 315 – c. 250 î.Hr.) a fost un poet grec, creator al idilei și cel mai însemnat poet al epocii alexandrine. [1] Nu se cunosc prea multe despre biografia sa. Se pare că s-a născut la Siracuza și a trăit mult timp în Alexandria, unde l-a cunoscut pe Callimah. În Alexandria a fost, ca și Callimah, poet de curte. Opera sa cuprinde epigrame, epistole, imnuri, cântece cu caracter epic. De la Teocrit ne-a rămas un număr de 30 de idile. Poezia lui Teocrit este poezia unei societăți care se îndepărtează de problemele esențiale ale omului și societății, căutându-și refugiu în singurul cadru pe care îl vede nealterat de relele societății – în natură.

² *Xenofon* (n. 427 î.Hr. – d. 355 î.Hr.) a fost soldat, mercenar, elev și admirator al lui Socrate. Lucrările lui Xenofon sunt o sursă importantă pentru studiul istoriei și al filozofiei grece. Relația ideică dintre Xenofon, Socrate și Platon este o vastă temă de cercetare academică modernă. Xenofon este autorul *Anabasis Kyrou*, o poveste a unor mercenari greci care se luptă să ajungă de la porțile Babilonului la Marea Neagră.

³ *Thalassa* (greacă: Θάλασσα) este zeița mării, fiica lui Aether și Hemera în mitologia greacă. „Thalassa” este cuvântul grec pentru „mare”.

Auzit de prea multe ori, acest strigăt – cel de „Thalassa” – ajunsese, în scurt timp, o copilărească glumă pentru tovarășii lui de alergături și de jocuri. Cu încetul chiar nici nu i se mai zise altfel, și când marea îl luă țărmurilor orașului său de naștere, porecla ce i se detese stărui, pe corabia pe care se urcase spre a se duce după norocul lui, și, tot legănându-se cu el împreună între Asia și Europa, ea se făcu, într-o zi, un nume ce se desfășură maiestos ca valul, și ce fu al său.

Faptul că sânul nestatornic îi legănă trecerea de la copilărie către tinerețe fu pentru Thalassa o împrejurare norocoasă. Tot ce fusese costeliv în el, sub biciuirea vânturilor, a urcării în vârful catargelor și a oboselilor felurite, fu înlăturat. Nervii își astâmpărară zvâcolirile. Pe străvezimea pielei se revărsară răsfrângeri de lumini călduroase, cum sunt ale bronzului; mușchii i se împietriră ca ai discobolului. Când, la șaptesprezece ani, corabia pe care servea îl depuse la gurile Dunării pentru o greșală disciplinară, farmecul pe care întreaga lui ființă îl împrăștia îl strecură, mulțumită simpatiei unei doamne cu trecere, între slujbașii mai neînsemnați ai Comisiunii.

Și un an deplin, ochii lui tulburători, peste care clipeau umbrele mișcătoare ale genelor; pieptul lui larg; brâul înalt cu care își încingea mijlocul și ce se urca până la jumătatea coastelor; tot ce era ațâțător în organismul lui cutremurat de o viață puternică; fruntea lui arsă de flacăra părului; tot ce este frumusețe și putere, fără a se putea amănunți anume ce, se uni să fie arzătoare și nedomolită ispită pentru simțirile femeiești ale orașului și să siluiască, noaptea, până și feciorelnicele visuri ale fiicelor de oameni avuți.

Cu toate acestea, în Sulina ca și în Constantinopol, ca și oriunde aiurea, el rămânea același frumos neștiutor de femei. Sfieli pe care nimeni nu le bănuia îl despărteau de plăcerile vârstei, îi puneau pe inimă o gheață. Căuta, cu tâmpelile zvâcnitoare, să-și asemuiască firea cu a celor de potrivea lui. Îndrăzneala, uneori, pentru a se amăgi singur, să se ia la întrecere cu dânsii în vorbe grosolane, iar când aceștia se rătăceau prin templuri ciudate, nu se da înapoi să-i urmeze. Dar pe loc ce se afla în mijlocul recilor nerușinări trupești, firea lui îl apăra de ticăloșia căderei, și ieșea de acolo tot cum intrase. Necunoașterea lui de femeie îl întorcea însă către mulțumirile citirei. Și, în orele de răgaz pe care i le da slujba, clasicii, vechii lui prieteni pe care acum îi deslușea cu înlesnire, îl înconjurau tihniți și zâmbitori.

Noaptea, sunetele unui grai, venit ca din fundul cerurilor, îi cânta în suflet. Învălmășite la început și nespunându-i nimic, ele se prindeau la urmă în cuvinte cu înțelesuri șovăitoare, și copilul și le spunea sieși, întovărășindu-le cu gesturi mari. Armonizări de rime, ritmuri legănătoare sau vijelioase – uneori împăciuitoare și alteori flacăra – se încrucișau între păreții odăiei.

Fiori îi zguduiau înima. Ochii lui schinteiau, fruntea îi râura de lumină, și aripi – aripi nevăzute dar largi – îi creșteau la umeri, la brațe, la picioare... – Poet, era poet...

Împrejurarea că izbuti să fie numit paznic al farului fu pentru el o neșpusă bucurie.

Dar nerăbdarea de a se vedea în insulă nu-i îngădui să aștepte vaporul Comisiunei poruncit să libereze farul de vechiul paznic și să ducă celui nou îndestularea pe alte trei luni, ci îl îndemna să încredințeze unei luntri de împrumut dorința ce-l împingea să ajungă cât mai iute în odihnitoarea pace a singurătății.

Luna, ce izbucnea, în vremea aceasta, deasupra orizontului, roșie și monstruoasă ca o rânjitoare figură de aramă, hotărî pe Thalassa să se apropie de clădirile farului.

O îngăimeală de lumină, trădată de geamurile unei ferestre, îl călăuzi către locașul paznicului.

Bătrânul mahomedan își pregătea dinaintea vetrei cina: septuagenarul cu barbă de argint imblondită se apleca deasupra unui ceaun bătut de flăcări repezi, din care bușeau aburii gustoși ai mămăligei. Dintr-o tingire ce fierbea alături se răspândea mirosul de raci al pagurilor, încărcând aerul cu săruri înțepătoare. La strecurarea lui Thalassa înăuntru, liniștea sfâșiată de scârțâirea ușei răsună în auzul bătrânului cu vocea tumultuoasă a unui eveniment.

Se știa, și fusese singurul locuitor al insulei, din ziua în care brutalitatea tâmpită a tunurilor hotărâse în câmpiile balcanice soarta împărăteștei bătrâneți a strălucitoarei de odinioară Turcii.

Cu toate acestea, capul și-l întoarse fără grabă. De cum însă noul sosit își lămurii venirea, bucuria se revărsă ca un val de soare peste întunecul stinșilor ochi ai bătrânului. Căci ce vedea și auzea nu erau amăgiri, ci însuși adevărul. Și tânărul, frumos ca un voievod al cerurilor, îi aducea, fără doar și poate, libertatea pe care o ceruse și așteptase atât.

Brațele lui de patriarh se ridicară larg deschise și, într-un moment, în mica odaie nu mai fu mahomedan, nu mai fu creștin, nu se mai aflară nici chiar doi care se vedeau pentru întâia dată... Erau aproape un tată și un fiu, suflete care, regăsindu-se pe neașteptate, înecă, într-un belșug vesel de vorbe, anii pătimiți, durerile trăite.

Dar masa, între paturile așternute cu rogojini, gema de bucate. Bătrânul pune pe rând toată avuția rămășiței sale de merinde sub lumina blajină a lampei.

Ventuzele ce înfloreau o parte de caracatiță fiartă în vin și zăcută în untdelemn aprinseră pofta. Groaznicul Octopus, cu carne îngrășată de sânge

zvâcnitor, pieri într-o clipă, lăsând în urmă-i farfuria netedă și o mulțumire onctuoasă de foame potolită.

Mămăliga și pagurii – acești mici raci ce sunt atât de prețuiți în Occident –, împreună cu bucăți de nisetră argintiu marinate sub frunze de dafin și boabe de piper, năpustiră curgerea soarelui lichid întemnițat în damigeana împăienjenată pe care bunul paznic o destăinuise încă de la începutul cinei.

Și când nu mai fu nici de băut, nici de mâncat, când limbile nu mai legară decât sunete încurcate, lampa, suflată, rostogoli odaia într-un întunec schinteietor.

Somnul însă nu pecetluia cu odihnă pleoapele; scândurile paturilor trosneau și se văietau în mijlocul neastâmpărului de mișcări. Bătrânul o lua înaintea vremei. Un vis de diamant se cobora peste el; își revedea orașul de naștere, așa cum îl lăsase. Cerul lui de un albastru puternic, prin care ar fi fost cernit praf de aur și spărturi de rubine înflăcărâte, i se reintregea în minte găurit de minarete albe și răzbătut de frunzișul aproape negru al chiparoșilor. Marea de peruzea a țărnilor; dealurile din fund, patimele ce-l frământaseră în vârsta tânără, bucuriile ce-i însoriseră sufletul recâștigau grai. În lung și în larg, el se plimba din nou prin acest oraș, din ale cărui uliți nici una nu-i era străină, și unde chipurile ce întâlnea îi erau aproape toate cunoscute.

Copilăria lui, casa părintească, prietenii ce avusese, sora lui – frumoasa Fatma – se ridicau de toate părțile, îi tulburau simțirea și mintea.

Pe această Fatma, mai cu seamă, o revedea tot cum o lăsase, în vechiul pridvor de scânduri al caselor, și parcă auzea vorbele pe care i le spusese când își luase rămas bun de la ea. Dar iată că, acum, valul vieții l-a adus înapoi, și iată că ea i se aruncă de gât și că nici el, nici ea n-au îmbătrânit.

Înconjurată de copii, dansa, de cu zorile, l-a așteptat în poarta casei, stând pe o laviță de lemn; și când, în sfârșit, l-a văzut că sosește, și când au dat cu ochii de el nepoții lui care – drăgălașii! – l-au recunoscut de asemeni, dansii, care mai de care, i s-au agățat de antereu, i s-au urcat în brațe, în cărcă, l-au apucat de gât... Și, „Ce ne aduci, unchiule, ce?”, au fost întăiele lor vorbe. Cât despre el, care firește că le aducea la toți câte ceva, el și-a deschis chimirul și a scos mai întâi – dintre cele două sute de lire, aur agonisit cu munca unei vieți – instelații cercei și peruzelatele ace de cap pe care le-a cumpărat pentru Fatma, tocmai din Stambul. A dat apoi fiecărui câte cinci rubiele, iar micului Mehmet i-a dat, pe deasupra, și zece nasturi de mărgean roșu ca sângele pe care Fatma va trebui să-i coase pe cepchienenul lui de catifea havaie, în ciuda vecinătății pizmătărețe.

Și, învărtindu-se pe pat, bătrânul își pipăia mijlocul, încerca cu amândouă mâinile trăinicia curelei, jura să îndeplinească cele visate.

Dar anii trecuți – patruzeci la număr – îl deșteptau asupra adevărului... Fatma, vai! dacă mai trăia, trebuia să fie acum o biată bătrână ce abia se târa, rezemată pe un toiag, între scară și poartă, iar copiii, ce puteau să fie și ei decât niște goșgogea bărboși, la rândul lor cu copii?

Neastâmpărul lui făcea atunci să geamă scândurile și să-l apuce nespusul dor al încetatei tinereți.

Thalassa, – care de asemeni nu dormea, – era cu totul furat de neliniște. Cu auzul zbuciumat de urletul mării, cu simțurile răzvrătite de oboseală, în sânge cu vijelia de flăcări a vinului băut, el nici nu căuta să doarmă.

Câteodată, din încordarea nervoasă, scăpărau ca niște fulgere de lumină ciudată ce serpuiau întunerecul. Dar reacțiunea ce se ivea nu întârzia să reazvârle totul în întunerec. Unul după altul, groase straturi de neguri i se grămădeau în ochi, îl apăsau – valuri înăbușitoare. Plămâni nu i se mișcau decât cu greutate. Aerul, nemaifiind dilatat de lumina soarelui, se strângea, era plumb, iar din întunerecul ce stăpânea odaia nu se mai desprindea decât o desăvârșită tăcere de idei: cea care era și în Thalassa. Căci singură lumina este în adevăr graiul viu cu al cărui ajutor Dumnezeu vorbește oamenilor, făcându-i, la rândul lor, să-și vorbească între dânșii. Dar negura nu stăruia prea mult. Întunerecul nu se clintea, însă ochii tânărului păreau că-l zdruncină și, punându-l în mișcare, îl asemănau prin aceasta cu o apă ce se dezgheață și dă drumul unei înghesuite curgeri de sloi. De fapt, așa i se și duceau pe sub ochi nemeții cei negri, nemeți ce, până atunci, nu se urniseră din loc, iar mișcarea lor se întovărășea cu un fel de fluidizare ce nu era încă lumină, dar ce nu mai era întunerec.

Odată cu încordarea ochilor, se hotărau însăși niște vâpăi verzui și roșii ce se trăgăneau dintr-o parte a odăiei în alta. Pete viorii și galbene se strecurau printre ele, și s-ar fi crezut că, pe întregul fund al întunerecului, se plimbă o nevăzută pensulă de meșter care s-ar îndeletnici să scoată din adâncurile nimicului lumea pe care o poartă în suflet...

Cu totul în apropiere de el, alți ochi, dar și aceștia tot ai lui poate, zăceau înmormântați sub beznă, și, uitându-se la el, îl înălțau mai presus de lipsa lui de carte și-l duceau în împărăția Prea-Tăriei, unde fiecă stea este un ochi al lui Dumnezeu și unde Dumnezeu își cucerește neîncetat nemărginirea, ca și cum El s-ar zămisli pe El în vecii vecilor și de la o clipă la alta.

Bătrânul, ale cărui simțuri erau mai tocite de vârstă, se liniștise. El dormea. Înainte de a se preda somnului, un gând de neîncredere îi încleștase însă mâna pe chimir. Dar somnul, urmându-i-se liniștit, răsuflarea i se îndeplinea întovărășită de ritmul răsunător al unei odihne fericite.

Împrejurul insulei, marea spârgea văzduhul cu răcnete.

Pe hăulirile valurilor, vântul își altoia orchestrările de șuierări și de vaiete. S-ar fi crezut că ce s-aude sunt strigătele și țipetele tuturor vocilor omenești ale căror izbucniri plâng cu deznădejdie lumești de pe urmă pe soarta planetei nimicite.

Nemaiputând să-și stăpânească neastâmpărul, Thalassa se sculă și dete de perete obloanele.

Luna, ce împărătea în culmea cerului, curse deodată în odaie o sleială de argint. Schimbarea priveliștei fu de necrezut: poleită de seninătatea spectrală, albeața pereților se însufleți. Spaimele întunerecului se năpustiră către colțuri, pitindu-se pe sub paturi cu o învălmășeală de oaste în dezastrul înfrângerii. Scândurile, masa, rogojinele apărură ninse. Umbrele înaltelor ierburi, pe care vântul le culca și le ridica, strecurară înăuntru mișcarea lor, ce alerga pe pereți ușoară și grațioasă.

Thalassa, la fereastră, își lipea fruntea de geamurile reci. Privirile lui, cucerite de vraja nopții, rătăceau peste insulă. Iarba, sfârcuită de zăpadă selenară, se ducea până în marginile stâncei ca o largă revărsare de apă.

Vegetațiunile mai puternice, așternându-se galopului șuierător al vântului, scoteau adevărate strigăte.

Și peste toată acea întindere mișcătoare, risipirea dintr-un cer înalt și clar a unei străluciri metalice ca de aluminiu răzlețea o feerie albă cu răsfrângeri de un albastru vag.

Dincolo de insulă, marea își încăiera valurile de argint.

Câteva, ce ajungeau în poalele stâncilor, se prăfuiiau, ca o zăpadă viscolită, sfărâmându-se pe dinții de argint ce înconjurau fermecatul pisc al străvechei Lewki.

Cele mai depărtate se goneau unele pe altele, fugeau și se soseau, herghelii de cai albi, cu coamele în vânt. Altele, cele care încăpeau de-a dreptul în bătaia lunei, se albăstreau pe locuri și îngălbeneau pe altele, adâncindu-se ca niște vâlcele pe care ar fi crescut toate florile câmpului. Erau și valuri ce se mișcau sub jocuri de schinteiări sticloase, giuvaiere lăcrămate de lună pe suprafața apelor. Spre depărtări, altele, străvăzătoare ca cerul, fugeau cu creștetul înflorit de ghiocei. Mărgăritare și topaze, safire și smaralde se deșirau de pe toate, iar mari crini albi înfloreau și pe o coastă a lor, și pe cealaltă.

O adiere dulce de primăvară tânără domnea peste tot. O fericire patriarhală, venită cu suflarea largului, se cobora peste insulă, cerul își împrumuta dulceața albăstrimei florilor de violele și de liliac. Prăpastia verzuie, în care Neptun și Amfitrita și-au clădit palatele de smarald, împingea deasupra valurilor o ușoară văpaie roșie. Vântul, trecând printre stânci, le smulgea sunete ca de fluier ciobănești, ce-și prelungeau sub noapte duiosiile. Dar suflarea mării se asprea... Ea azvârlea val peste val și zguduia ostrovul din temelii.